

Nr 42

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om svensk domstols prövning av äktenskapsmål i vissa fall, m. m.

Genom en den 9 september 1964 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 168, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om svensk domstols prövning av äktenskapsmål i vissa fall; och
- 2) lag angående ändrad lydelse av 7 kap. 2 och 4 a §§ lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås lagstiftning i syfte att underlätta för vissa grupper av utlänningar — främst statslösa och politiska flyktingar — att erhålla äktenskapsskillnad och hemskillnad vid svensk domstol. I samband härmed regleras även rätten att erhålla återgång i äktenskap. Lagstiftningen är avsedd att vara provisorisk i avbidan på resultatet av beslutad översyn av den internationella familjerättslagstiftningen.

Samtidigt föreslås ändring i 1904 års lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption, av innebörd att utländska medborgare generellt skall komma i åtnjutande av rätten att efter två års hemvist här i riket begära att hindersprövning för äktenskap sker enligt svensk lag. Även hithörande frågor kommer att upptagas på nytt vid översynen av den internationella familjerätten.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1965.

Förslagen

De vid propositionen fogade förslagen är av följande lydelse.

1) Lag

om svensk domstols prövning av äktenskapsmål i vissa fall

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad må, utan hinder av vad som stadgas i lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption, upptagas av svensk domstol,

a) om endera maken är statslös och sedan minst ett år har hemvist här i riket,

b) om endera maken är politisk flykting och sedan minst två år har hemvist här i riket,

c) om make sedan minst två år har hemvist här i riket och upplysning saknas, huruvida andra maken lever eller var han vistas, eller

d) om Konungen eljest för visst fall, när endera maken finnes sedan minst två år hava hemvist här i riket, medgivit att talan må upptagas.

Talan väckes vid domstol som sägs i 15 kap. 4 § giftermålsbalken.

2 §.

Talan må i fall som avses i 1 § prövas allenast enligt svensk lag, om ej med hänsyn till andra makens eller gemensamma barns intresse särskilda skäl äro att jämväl annan lag tillämpas.

3 §.

Frågor angående vårdnaden om och underhåll till barn må, om barnet vistas här i riket, upptagas i mål som ovan sagts och skola därvid prövas enligt svensk lag.

4 §.

Har myndighet i främmande stat beviljat äktenskapsskillnad eller hemskillnad i fall motsvarande något av dem som avses i 1 §, må beslutet efter ansökan hos Svea hovrätt vinna stadfästelse här i riket, om ej synnerliga skäl äro däremot. Stadfästelse gäller som laga kraft ägande dom. Avslag på ansökan är ej hinder för ny sådan.

Vad i första stycket sägs skall jämväl äga tillämpning, när myndighet i främmande stat beviljat äktenskapsskillnad eller hemskillnad i fall motsvarande det som avses i 7 kap. 2 § andra stycket lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption.

5 §.

Vad i denna lag sägs rörande talan om äktenskapsskillnad skall i tillämpliga delar gälla även talan om återgång av äktenskap.

6 §.

Lagen äger icke tillämpning i fall, som avses med förordnande enligt 7 kap. 5 § första stycket lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

2) Lag

angående ändrad lydelse av 7 kap. 2 och 4 a §§ lagen den 8 juli 1904
(nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande
äktenskap, förmynderskap och adoption

Härigenom förordnas, att 7 kap. 2 och 4 a §§ lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

7 KAP.

2 §.

Fråga, som — — — — — mannen tillhör.

Är ena maken svensk undersåte och har han sedan minst ett år hemvist i riket, må han likväl städse här väcka talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad, och varde frågan huruvida orsak till skillnad är för handen prövad allenast enligt svensk lag; dock må ej vad som inträffat under tid, då den maken ej var svensk undersåte med hemvist i riket, åberopas till vinnande av skillnad, med mindre det må ske enligt vad här förut är stadgat.

Är ena maken svensk undersåte och har han sedan minst ett år hemvist i riket, må han likväl städse här väcka talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad, och varde frågan huruvida orsak till skillnad är för handen prövad allenast enligt svensk lag.

4 a §.

Har undersåte i stat, vilken icke är ansluten till konventionen den 12 juni 1902 för lösande av konflikter mellan lagar i fråga om äktenskap, sedan minst två år hemvist här i riket och vill han inför svensk myndighet träda i äktenskap, må hans rätt att ingå äktenskapet prövas efter svensk lag, där han det begär.

Har utländsk undersåte sedan minst två år hemvist här i riket och vill han inför svensk myndighet träda i äktenskap, må hans rätt att ingå äktenskapet prövas efter svensk lag, om de trolovade begära det.

Till återgång — — — — — svensk lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

¹ Senaste lydelse av 2 §, se SFS 1934: 50, och av 4 a §, se SFS 1947: 444; jfr SFS 1949: 384.

Inledning

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 september 1959 har familjerättskommittén erhållit i uppdrag att, utöver tidigare uppgift, företaga en översyn av den internationella familjerättslagstiftningen. Huvudparten av hithörande spörsmål ämnar kommittén behandla sedan den avslutat sitt pågående arbete på en revision av giftermålsbalken. Vissa frågor har kommittén emellertid brutit ut till särskild behandling.

En grupp sådana frågor hänför sig till utlännings rätt att ingå äktenskap inför svensk myndighet. I denna del har kommittén avgivit en den 24 januari 1963 dagtecknad promemoria (stencilerad) med förslag till lag om ändrad lydelse av vissa hithörande bestämmelser i 7 kap. 4 a § lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption. Sistnämnda lag betecknas i det följande IÄL.

I frågan har kommittén haft visst samråd med finska justitiedepartementet. Något samråd har däremot icke ansetts erforderligt med Danmark eller Norge, eftersom förslaget innefattar ett steg mot ökad användning av den s. k. domicilprincipen och denna princip redan gäller i dessa länder.

En annan grupp frågor som kommittén behandlat i särskild ordning avser svensk domsrätt i äktenskapsmål av internationell natur. I direktiven för kommitténs uppdrag rörande den internationella familjerätten angavs att denna fråga borde behandlas med förtur, bl. a. med hänsyn till att den redan var föremål för lagstiftningsarbete i Norge. I denna del har kommittén avgivit en den 8 april 1963 dagtecknad promemoria (stencilerad) med förslag till lag om svensk domstols prövning av äktenskapsmål i vissa fall. Lagen är avsedd att vara provisorisk i avbidan på en allmän översyn av den internationella familjerättslagstiftningen. I promemorian har kommittén vidare framlagt förslag till en mindre ändring i 7 kap. 2 § IÄL.

De i promemorian behandlade frågorna har varit föremål för nordiska överläggningar. Nya lagbestämmelser i ämnet — i form av ändringar i processlagstiftningen — har utfärdats i Danmark genom lag den 31 maj 1963 och i Norge genom lag den 21 juni 1963. I Finland behandlas ämnet av lagberedningen.

Over den första promemorian har yttranden avgivits av hovrätten över Skåne och Blekinge, socialstyrelsen, statens utlänningskommission, domkapitlet i Uppsala, domkapitlet i Västerås, som bifogat yttrande av kyrkobokföringsinspektören i Västerås stift, domkapitlet i Lund, domkapitlet i Göteborg, som bifogat yttranden av kyrkobokföringsinspektörerna i Göteborgs stifts norra och mellersta inspektionsområden, domkapitlet i Stockholm, som bifogat yttrande av kyrkobokföringsinspektören i Stockholms stift, samt Sveriges advokatsamfund.

Över den andra promemorian har yttranden avgivits av Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, socialstyrelsen, statens utlänningskommission, Stockholms rådhusrätt, rådhusrätterna i Uppsala, Eskilstuna, Norrköping, Malmö, Göteborg, Borås och Västerås, Södra Roslags domsagas häradsrätt, Solna domsagas häradsrätt, Västmanlands mellersta domsagas häradsrätt, föreningen Sveriges stadsdomare, föreningen Sveriges häradshövdingar samt Sveriges advokatsamfund.

Sedan ärendet varit föremål för överväganden inom justitiedepartementet, beslöt Kungl. Maj:t den 29 juni 1964 att lagrådets utlåtande skulle inhämtas över förslag till lag om svensk domstols prövning av äktenskapsmål i vissa fall samt lag angående ändrad lydelse av 7 kap. 2 och 4 a §§ lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption. Lagrådet avgav utlåtande den 31 juli 1964, varvid förslagen lämnades utan erinran. Lagärendet anmäldes slutligen i statsrådet den 9 september 1964.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 4 a § IÄL

Förslaget avser vissa ändringar i gällande bestämmelser om utländska medborgares rätt att ingå äktenskap inför svensk myndighet.

Redogörelse för gällande rätt, familjerättskommitténs överväganden samt remissyttrandena i denna del återfinnes å s. 6—17 i propositionen, vartill utskottet torde få hänvisa.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, statsrådet Kling, anförde vid lagrådsremissen i förevarande del:

Utlännings rätt att ingå äktenskap inför svensk myndighet skall enligt huvudregeln i 1904 års lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption (IÄL) prövas efter hemlandets lag. Från denna regel, som bygger på nationalitetsprincipen, har viktiga undantag gjorts i lagstiftningen. Enligt den förut nämnda nordiska konventionen av år 1931 och den därpå grundade förordningen av samma år, innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap, skall rätten att ingå äktenskap prövas efter svensk lag, om den trolovade har hemvist här i riket sedan minst två år; endast vid kortare tids hemvist tillämpas hemlandets lag. Vidare gäller enligt den tidigare nämnda ändringen år 1947 i IÄL att svensk lag skall tillämpas även beträffande annan utländsk medborgare än nordisk, om han har hemvist här i riket sedan minst två år och begär att hans rätt skall prövas efter svensk lag.

En viktig begränsning i sistnämnda regel är dock att den ej gäller i fråga om medborgare i stat, som är ansluten till 1902 års äktenskapskonvention.

Sverige, som tidigare deltagit i denna konvention, har numera uppsagt konventionen med verkan från den 1 juni 1959. Med anledning härav har uppkommit fråga att upphäva den begränsning i tvåårsregelns tillämplighet som enligt vad nyss anförts gäller för medborgare i de stater som alltjämt är anslutna till konventionen. Dessa stater är Italien, Luxemburg, Nederländerna, Polen, Portugal, Rumänien, Schweiz, Tyskland och Ungern.

Familjerättskommittén som undersökt detta spörsmål har ansett att begränsningen bör upphävas, så att rätten att efter två års hemvist i riket begära att hindersprövning för äktenskap sker enligt svensk lag kommer att åtnjutas av samtliga utlänningar.

Kommitténs förslag har tillstyrkts av så gott som samtliga remissinstanser och jag vill även för egen del biträda förslaget. Då vid 1947 års lagändring medborgare i konventionsstaterna undantogs från tvåårsregeln, var detta icke betingat av överväganden av materiell art utan endast av att Sverige var bundet av konventionen. Då Sveriges konventionsförpliktelser numera bortfallit, är det naturligt att fullfölja 1947 års reform genom att göra tvåårsregeln generellt tillämplig. Jag förordar alltså, att 7 kap. 4 a § IÄL ändras i överensstämmelse med kommitténs förslag.

En remissinstans har föreslagit, att man alternativt med kravet på två års hemvist som förutsättning för att hindersprövning skall ske enligt svensk lag skulle uppställa att sökanden har bosättningstillstånd i Sverige. Syftet härmed skulle vara att i vissa fall förkorta den föreslagna tiden för hemvist i riket. Enligt min mening bör man dock generellt kräva den anknytning till svenska förhållanden som följer av en tämligen lång tids faktisk vistelse i riket.

Kommittén har framhållit att tvåårsregeln medför vissa risker för dem som ingår äktenskap med utlänningar. Avsteg från den i IÄL liksom i konventionsstaternas lagar tillämpade nationalitetsprincipen kan föranleda, att här i riket ingås äktenskap, vilka ej i vederbörandes hemland eller annat främmande land erkänns som giltiga. Detta kan vålla menliga följder ej endast för makarna själva utan även för barn som de får. För att hindra att den som gifter sig med utlänning skall sväva i okunnighet om dylika risker, föreslår kommittén att begäran om tillämpning av svensk lag i hithörande fall skall göras av båda de trolovade. Jag biträder detta förslag, som icke mött invändningar i remissyttrandena.

I ett remissvar har föreslagits att begäran varom nu är fråga skall göras skriftligen. Enligt min mening bör dock, såsom kommittén anført, icke uppställas krav på särskild form för sådan begäran. Däremot bör, såsom kommittén likaledes anført, tydlig anteckning om de trolovades begäran göras i lysnings- och vigselboken av den präst som utfärdar lysningssedel.

Möjligen skulle kunna förutsättas att, när de trolovade begär prövning

enligt svensk lag, de övervägt riskerna för vigselns ogiltighet i utlandet. Helt säkert är väl dock ej att de gjort detta och även om så skulle vara fallet kan det synas lämpligt att lysningsförrättaren gör de trolovade uppmärksamma på dessa risker. Han bör därvid upplysa dem om att de kan vidtaga någon av de åtgärder som i den förut nämnda förordningen den 3 december 1915 föreskrivits i syfte att i möjligaste mån undvika dessa risker. Anvisningar för lysningsförrättarna i dessa hänseenden bör utfärdas i administrativ väg. De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 januari 1965.

Förslaget till lag om svensk domstols prövning av äktenskapsmål i vissa fall

Förslagets huvudsyfte är att underlätta för vissa grupper av utlänningar att erhålla äktenskapsskillnad eller hemskillnad vid svensk domstol. I samband därmed behandlas även möjligheten att erhålla återgång i äktenskap vid svensk domstol.

För gällande rätt på förevarande område redovisas i propositionen å s. 19—22. Redogörelse för familjerättskommitténs allmänna överväganden i denna del samt för de i anslutning därtill avgivna remissyttrandena lämnas å s. 22—30. Motiveringen till de särskilda bestämmelserna i den föreslagna lagen återfinnes å s. 31—51 i propositionen. I nu angivna delar torde utskottet få hänvisa till propositionen.

Departementschefen

Föredragande departementschefen anförde vid lagrådsremissen beträffande huvuddragen i det remitterade förslaget följande.

Enligt gällande bestämmelser kan talan om hemskillnad eller äktenskaps-skillnad mellan utländska makar upptagas till prövning av svensk domstol endast om den make, mot vilken talan väckes, har sitt hemvist här eller om båda makarna samtidigt haft hemvist inom riket och den make, mot vilken talan väckes, övergivit den andra eller flyttat ur riket efter det orsak till skillnad uppstått. Ytterligare inskränkning i svensk domstols behörighet föreligger, om hemlandet förbehållit sig prövningsrätten i skillnadsmål mellan dess medborgare. Till följd av denna ordning är en här i riket bosatt utlänning i åtskilliga fall förhindrad att få skillnadstalan prövad av svensk domstol, oaktat detta kunde anses motiverat med hänsyn till hans anknytning till Sverige. Ofta har han lämnat hemlandet under sådana omständigheter, att han icke — eller i allt fall endast med mycket stora svårigheter — kan få sin talan prövad i hemlandet. I de fall, då enligt gällande rätt förutsättningar för talans upptagande till prövning här i riket

förefinnes, är det likväl ej alltid möjligt att uppnå ett tillfredssällande resultat, enär prövningen skall ske ej endast efter svensk lag utan även efter hemlandets lag. Talan kan ej vinna bifall, om sistnämnda lag ej känner hemskillnads- eller äktenskapsskillnadsinstitutet eller om lagen ej upptager den skillnadsgrund som åberopas.

Olägenheterna av den nuvarande ordningen drabbar i främsta rummet politiska flyktingar. Med den efter andra världskriget kraftigt ökade tillströmningen till vårt land av sådana personer har dessa olägenheter blivit alltmer kännbara. Även andra grupper har utsatts. En liberalisering av de gällande bestämmelserna framstår därför som angelägen.

Det behov av en reform av nuvarande regler som sälunda framträtt har föranlett att familjerättskommittén, som har ett allmänt uppdrag att företaga en översyn av vår internationella familjerätt, fått i uppdrag att upptaga nu förevarande spörsmål med förtur. Utredningsarbetet har utmynnat i ett förslag till provisorisk lagstiftning i ämnet, avsedd att gälla i avbidan på genomförandet av den allmänna reform som är under förberedande hos kommittén.

Utredningsarbetet har bedrivits i visst samråd med sakkunniga från Danmark, Finland och Norge och förslag till ändring av gällande bestämmelser har framlagts även i dessa länder. De danska och norska förslagen har numera upphöjts till lag. Framhållas må att det svenska förslaget icke följer de danska och norska bestämmelsernas uppläggning. Utgångspunkterna har nämligen varit olika genom att, såsom jag förut berört, i Sverige som huvudregel tillämpas nationalitetsprincipen medan i Danmark och Norge gäller domicilprincipen.

Familjerättskommitténs förslag går ut på att vidga svensk domstols kompetens att upptaga internationella äktenskapsmål och att möjliggöra att därvid tillämpas enbart svensk lag. Svensk domstol föreslås skola kunna, utan hinder av vad som stadgas i IÄL, upptaga talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad i fyra fall, nämligen a) om endera maken är statslös och sedan minst ett år har hemvist här i riket, b) om endera maken är politisk flykting och sedan minst två år har hemvist här i riket, c) om make sedan minst två år har hemvist här i riket och uppgift saknas, huruvida andra maken lever eller var han vistas, samt d) om Kungl. Maj:t eljest, när endera maken finnes sedan minst två år ha hemvist här i riket, medgivit att talan må upptagas. Vid prövningen må endast svensk lag tillämpas, om ej med hänsyn till andra makens eller gemensamma barns intresse särskilda skäl är att jämväl annan lag tillämpas. Enligt förslaget må vidare frågor angående vårdnaden om och underhåll till barn kunna upptagas i mål som här avses och skall prövas enligt svensk lag, om barnet vistas här i riket. I förslaget upptages även bestämmelser om stadfästelse av utländska domar å äktenskapsskillnad eller hemskillnad, som beviljats i fall motsvarande något av de i förslaget nämnda eller motsvarande dem som avses i 7 kap.

2 § andra stycket IÄL. De rörande äktenskapsskillnad föreslagna reglerna skall i tillämpliga delar gälla jämväl talan om återgång av äktenskap. Den föreslagna lagen skall ej äga tillämpning i fall som avses i den gällande nordiska äktenskapskonventionen.

Kommitténs förslag har i sina huvudlinjer tillstyrkts eller lämnats utan erinran av det stora flertalet remissinstanser; ingen instans har ansett sig böra i princip motsätta sig förslaget. Även jag för min del anser förslaget utgöra ett lämpligt sätt att komma till rätta med de svårigheter som jag inledningsvis berört. Förslaget innebär att vissa avsteg göres från nationalitetsprincipen till förmån för domicilprincipen. Såsom kommittén anfört har redan tidigare sådana avsteg ägt rum inom vissa avsnitt av vår internationella familjerätt. I den planerade reformen av detta rättsområde torde få förutses en ytterligare vidgad tillämpning av domicilprincipen och förslaget får därför här anses ligga i linje med utvecklingen. Jag vill alltså tillstyrka att kommitténs förslag lägges till grund för lagstiftning i ämnet. Av skäl som kommittén anfört bör lagstiftningen göras provisorisk.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 2 § IÄL

Familjerättskommittén

Som förut nämnts gäller enligt 7 kap. 2 § andra stycket IÄL att, om ena maken är svensk medborgare och han sedan minst ett år har hemvist här i riket, han städse må här väcka talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad. Därvid skall fråga, huruvida orsak till skillnad är för handen, prövas allenast enligt svensk lag. I stadgandet gäller den begränsningen att vad som inträffat under tid, då den maken ej var svensk medborgare med hemvist i riket, ej får åberopas till vinnande av skillnad, med mindre det må ske enligt vad eljest i IÄL är stadgat. Den enda motivering som vid stadgandets tillkomst anfördes till stöd för denna begränsning var, att en regel borde införas i nära överensstämmelse med vad som gällde enligt 3 kap. 2 § andra stycket IÄL.

Kommittén anför, att nämnda begränsning visat sig medföra olägenheter, såsom vid tillämpning av 11 kap. 4 eller 5 § giftermålsbalken. Det händer emellanåt att makar, av vilka hustrun är svenskfödd, på grund av söndring lever åtskilda en tid innan hustrun beslutar sig för att återvända till Sverige. Hon anses då ej äga att för vinnande av äktenskapsskillnad räkna med tid som makarna bodde åtskils utomlands. Motsvarande gäller det fallet då mannen egenvilligt övergivit svenskfödd hustru som först när brytningen blivit definitiv flyttar hem till Sverige. Såvitt kommittén kan bedöma kan det ej möta betänkligheter att för det fall som avses i 7 kap. 2 § andra

stycket IÄL upphäva den berörda begränsningen i möjligheten att tillämpa svensk lag. Det torde ligga i sakens natur att förhållandena under den tid makarna bodde utomlands knappast kommer att åberopas i andra fall än när de är ostridiga. Eljest möter naturligen bevissvårigheter som den till Sverige hemflyttade maken kommer att väja för. Det moment av återverkande kraft som ligger i att förhållanden från tiden före flyttningen till Sverige må åberopas synes varken principiellt eller praktiskt vara av den betydelse att det bör hindra att bestämmelsen får utgå. Frågan om skillnad i äktenskapet är ju ett spørsmål som bör lösas med hänsyn till framtiden. I fråga om svensk medborgare med förutsatt hemvist här i riket bör det vara nog, att enligt svensk lag giltig anledning till skilsmässa föreligger. I enlighet härmed föreslår kommittén att bestämmelsen i fråga får utgå.

Departementschefen

Jag biträder kommitténs förslag, som lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Den föreslagna lagändringen bör, liksom den förut behandlade provisoriska lagen, träda i kraft den 1 januari 1965.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får därför hemställa,

att förevarande proposition, nr 168, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 5 november 1964

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Erik Svedberg, Arvidson, Wikner, Ferdinand Nilsson, Hilding, Helge Karlsson och Nyman;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, fru Boman, herrar Svensson i Vä, Ekström i Björkvik, Gustafsson i Borås, fru Löfqvist, fröken Berggren och fru Lindekvist.